

AÑO II

PALMA 27 DE NOVIEMBRE DE 1898

NÚM. 95

PRIMERA DOMINICA D'ADVENT

ANY EGLESIASTICH.

EA que avuy la Iglesia comensa s'any nou egle-siastich, y arredossats baix de s'ombra de l'arbre relligiós, que Ella cultiva, mos proposam ajudats de la divina gracia continuar en lo successiu els nostros pobres trabais catequistichs en aquesta secció del *Mallorca*, que per tal motiu se titula *Dominical*, creim satisfersa curiosidad é interés dels nostros habituals y benvelguts lectors, donatlos á coneixer el pla que sabiament té disposat dita Esposa de Jesu-Crist en lo señalament dels Evangèlis de cada Diumenge, no amb altre objecte que el de exposarlos tot quant Ell va fér y enseñá en los trenta y tres anys que visqué demunt le Terra.

D'advertir es com, durant l'Advent, que es el primer mes de l'any egle-siastich, mos proposa els Evangèlis que representan al Precursór anunciant á Jesu-Crist al poble juhèu y preperandlí el camí perque fos rebud com á ver-tader Mesías y Salvador del mon; esceptuant unicament el primer diumenge, que es avuy, en que, separantse del rigurós orde cronològich mos fa llegir part del capitol XXI de San Lluch ahont se anuncian els preludis de l'última agonia del mon y el Judici final. El motiu de això es segurament perque, com avuy se comensa á anunciar la primera vinguda del Fill de Deu, ha cregut que aquest anunci faria una impressió més saludable al cor dels fills, si venia acompanyada ab la consideració de la segona vinguda; no sent posible deix de disposarse bé per rebre'l com á Salvador, quí atentment considera que algun dia haurá de honrarlo com á Jutge.

A continuació vé la festa de Nadal, y desde aquest dia fins al diumenge de Septuagèsima (ó sia el primer dels derrers dies de Carnestoltes) mos va exposant tot quant se sab que feu el Salvador en la seua infància, en lo seu atlotatge, en sa juventut, es dir en los trenta primers anys de la seua vida passible.

Després de havermos proposat en dit temps tota la vida oculta de Jesu-Crist, comensa á proposarmos la seua vida pública y evangèlica, y per aquesta rahó en los tres célebres diumenges de Septuagèsima, Sisegèssima y Quincuagèsima mos dona á llegir evangèlis que parlan

de s'època en que comensá á anunciar el reyne de Deu, y de los primers ensays que feu ab la predicació, siguent molt notable aquella parábola del Sembrador.

Tot seguit ve la cuaresma, y ab ella els evangèlis que explican la vida penitent de Jesu-Crist, tot lo que va sofrir en los cuarenta dies que va jejunar en el desèrt, tot lo que tollerá de part del juhèus en los tres últims anys y tot lo que patí ab la seua passió y mort.

Com amb axò arriba Pascua de Resurrecció, mos canvia completament l'escena. Desde aquest dia fins á *Pentecostes*, se llegeixen evangèlis que tractan de lo que el Salvador va fer en los derrers dies que conversá ab los homós, recorreguent ab ordre vertaderament admirable les seues diferentes apparicions, la seua pujada al Cèl, y la vinguda de lo Esperit Sant demunt el sagrat Col·legi apostòlich.

Acaba el temps pascual, y li segueix un altra temporada que compren vint y quatre diumenges, vulgarment nomenats *Dominicas després de Cincogesma*, y en les quals mos exposa los evangèlis que contenen la moral de Jesu-Crist, les seues maravelles, les seues máximes, les seues amenasses y les seues promeses; ocupantmós ab axò fins al primer diumenge d'Advent en que torna á renovar-se l'any egle-siastich.

Consequents ab aquest plá, ferem tot quant puguém y lo permetin ses humils dimensions de *MALLORCA DOMINICAL* per cumplir el nostro intent que no es altre que fér arribar la paraula de Cristo allá ahont no hi pot penetrar la veu dels seus ministres, y trabayar per Caritat y pur amor á Deu, ja que tots en tením obligació cada qual segons el seu estat, y els mèdis que el meteix Deu ha posat al nostro alcans.

Y lo que feim avuy per primer día es protestar de cualsevol desbarat, error, heregia ó paraula poch conforme ab la doctrina catòlica, de la cual mos proposám no separarmos en lo més minim, ajudats de la gracia de Deu, y suplicant als nostros lectors, si algún involuntariament sen escapás de sa nostra ploma (Deu no héu vulga) tegan la caritat d'avisarmos incontinent, que noltros sens reparo lo corregirem en el número immediat y los estarem agrahits.

MOSSEN JOAN.

PATRÓ DE LA SETMANA

Dia 30.—Sant Andreu, apostol.

Va nexer á Bethsaida, poblet de Galilèa, fou germà de l'apostol Sant Pere y dexeble del Bautista, y havent vist an aquest, com señalava á Cristo Jesús, diguent: *vat-aquí l' Añell de Deu*; no sols aná á Ell, sinó que li aportá son germà Pere. Algun temps després, trobantse pescant en el mar de Galilèa passá per allá el Salvador y los digué: *veniu derrera mi y vos faré pescadors d' homos*, y, cop y resposta, dexaren els ormetjos y tot cuant tenian y li pegaren derrera, sent els primers que s' allistaren al colègi apostolich. Després que Sant Andreu com els altres apostols, hagué rebut l' Esperit Sant, partí á predicar á la Escítia europèa, que al repartirse el mon li havia tocat evangelisar. Recorregué las provincias d' Epiro y Trácia y vengué á parar á la ciutat de Patras, ahont obrá moltíssimes conversions. En tengué notícia Egeas, proconsul d' aquell departament, y se proposá capturar-lo é impedir qu' abrasasen aquellas gents la doctrina de Cristo. Sant Andreu, respectuosament pero ab admirable energia li digué: «Molt just y rahonable sería, ja que tens facultad per jutjar als homos, regoneguesses al Supremo Jutge qu' ha de venir á judicar á tots noltros, y li tributasses homenatge y veneració despreciant als falsos idols de s' imperi.» Furiós Egeas li contestá. Lo que deus fér tu es dexar de predicar á Cristo á qui de res serviren semblants paraules perque no lo crucificassen els juhèus.» Cristo, li respongué Sant Andreu, «s' entregá voluntariament á la mort de creu, per salvá als homos.» Vejent el pro-consul sa valentia, am que el sant defensava la doctrina de son Mestre, maná posarlo prés. Els cristians, qu' eran molts, volian donarli llibertat, més l' apostol los suplicá que no el privassen de la corona del martiri qu' el cèl li prometia. Al cap d' algun dias vá ser presentat de nou, al tirano qui, vejent que no volia regonexer els deus d' el Impèri, dictá contra ell sentència de mort consemblant á la de Cristo. Conduhit al lloch del suplici vé desd' enfora la creu que li tenian preparada y ab gran alegria exclamá: «¡Oh Creu amada, que per haver extesos demunt tu els seus brassos lo Fill de Deu, has passat á ser de signe d' ignominia, signe d' honor y gloria, jo te salut! Molt t' hé desitjada, ab gran afecte t' he estimada, sense repòs t' he cercada, gracies moltes á Deu, qu' al cap y á la fi ab moltíssim gust t' he veix per mi preparada. Dignat rebre'm en los teus brassos y condahim á mon divino Mestre, que per tu me redimí.» Posat en la creu hey estigué viu per espay de dos dies, sempre fént oració á Deu y enseñant al poble, y axí acabá sa vida el 30 de Novembre del any 63. Les seues rellíquias, en temps de l' emperador Constantí, foren trasladadas á Constantinopla, y durant el pontificat de Pio II se dugué Roma, el seu cap, que se guarda en la Basílica de Sant Pere.

MOSSEN GASPAR.

Notícies històriques.—Un dels antichs hospitals de la ciutat de Palma era el de *Sant Andreu*, fundat y dotat per Don Nuno Sans, onelo del Rey En Jaume. (Si no estam mal entesos sa possessió de *Sta. Eularia* li perteneixia.) Aquest hospital era vehí de la Casa de la ciutat. Fins abans del incendi de La Sala, á s' estudi que servia de re-

dos al Arxiu del reyne de Mallorca, si veiya un entexinat amb s' *escut de calderes* propi del llinatge de dit fundador. Aquest hospital s' agregá al *General* amb tots els altres cuant el Pare Catany los reuní.—No fa gaire que encara á la Sala hey havia un cuadro al oli de Sant Andreu. L'única recordansa que hey sabem es la figureta brodada á un palís, que se conserva entre el mobiliari antig de dita Casa de la Vila.

Dit popular: Sant Andreu, un més breu. (Perque sols mancan 31 día per finir l' any.)

◇ F. ◇

UN SABI COVART

—¡Ola mestre Rafèl! ¿D' hon sortiu?

—De missa y del Rosari.

—¿Y encare creis amb aquestes beneytures?

—Ja es de rahó que si. ¿Y tú que ja no hi creus? pareix qu' ests après molt per Amèrica?

—He apres de ser un homo decent, espabilat, y entés en cualsevol cosa. ¿Sabeu que hi viviu d' atrassats per Mallorca!

—Però has perdut la fè que val més que tot el mon.

—¿Com es ara...? Vos que sou un homo de fè ¿tant heu adelantat d' ensá que m' vaig embarcá? tal es en Pere tal es com era. ¿Qu' en treis de resar rosaris, fér novenas y ohir missa-?

—Qu' en treg? molt. Ja may m' ha faltat un bossí de pá per menjar; y, pren aquesta de mí, Joan amic meu: á casa que sa resa no hi ha vicis, y may falta lo necessari per viure.

—¿Y com es mestre Rafèl que jo coneg molts que no resan el Rosari, ni fan petjada bona y los vá tant vent en popa que contan ses unces á saneadas?

—Axò, fiet, vol dir: que aquests ditxosos del sigle tenen sa recompensa, en aquest mon, de ses bones obres qu' han fetes, y els bons la tendrán en l' altre.

—¿A l' altre mon? Aquí vos esperava, mestre Rafèl, al dir en l' altre mon, par que hageu resolt la cuestió.

—Jo estig per lo positiu. Creg lo que veix y toch amb ses mans. Axó del cèl, infèrn y purgatori solament serveix per fér por als idiots y sauvatges, y sobre tot per negoci dels capellans.

—Ell pareix que t' en desfás com un diputat.

—Si vos no heu vist el mon ni p' es forat des rentador.

—Anem á canostrá, vuy que berens amb mí, mentres tant m' enseñerás aquestes noves idèes.

—Amb molt de gust.

* *

Mestre Rafèl era un homo de bé á carta cabal, basta dir qu' era bon cristiá y está dit tot. Viu com una centella, no havia trapitjat mes tèrra que sa nostra Roqueta, y la sabia mes llarga que en Joan, que havia vist tantes coses per Amèrica y contava tantes embusteries.

En aquesta ocasió feya el bambol demostrant qu' els rahonaments del seu amic li entravan però era que li volia dar una llissoneta que li arribás an es viu.

Entran á casseua, pujan an el menjador, (después de fér un ascolt ab un mosso seu,) y diu á s' esposa: Ala Ca-

talina, aquí tens en Joan que vé á berená amb noltros; es necessari que quedis bé, qu' el convidat heu mereix.

* *

—Que los trobas Joan, ¿en menjares may de botifarrons com aquests, per Amèrica?

—Ni com aquests, ni de cap casta.

—Axò es fruita mallorquina y de pagés; ¿Si que l' heu tenen saborós á n' es gust,

—¿Y dirás mal de Mallorca?

—Jo no dich que tot sía dolent... y sobre tot sa vostra mestressa sempre á estada tayada de lluna per....

—¿Mestre...!! ¿Mecestre!! ¿sortiu...!!

—Que hi ha de nou?

—En Pep Botil que enjegaren del taller per mal parlant, ha tirat deu cartutxos de dinamita dins s' escala y si cualcú los trepitja.... volará sa caaasa!

—(En Joan) ¡Aaaay!

—Ara qu' es axò?

—Que no sentiú es vostro mosso que diu?

—Dexa 'l anar ¿jo que heu hé vist?

—¿Obrin...!!

—¿Tancau! no sortirás tu! (es mosso tanca am elau.)

—Jo 'm tir per sa finestra.

—Y jo 'm pegaré un cabo de ví; ala Joan: beuné un tasonet, es d'oit de Binissalem y diu aquí som.

—¿Però mestre Rafèl, que heu tornat loco?

—El loco ests tú; jo no he vist els cartutxos y, seguinif les doctrines *positivistes* que tú m' enseñas, no vuy creure que existescan....

Aquí en Joan incrédul compregué que havia estat vèrba, y s' empeguehí.

Mestre Rafèl aprofitá s' ocasió y li envesteix d' aquesta manera.

—¿Vaja uns esperits forts més curts de ganbals! Tú creus y t' espantas á sa veu d' un mosset que diu mentides; ¿y no creurás les Escritures santes, els Apostols, els Evangelistes y els millions de testimonis de l' Iglesia Católica, y l' opinió universal de tots els sigles que tots á una veu diuen: que hi há un cèl y un infèrn?

En Joan perdé sa paraula y no torná may mes á braevetjá d' impiedad.

Sa mestressa li fé una tasa de tè per espassarli el susto.

SION.

CACIQUISME

«Malahits sien els parlits polítichs, y Deu nos lliber dels seus corifeus que, potelant el Sant Decàlech, han desmoralisat els pobles y perdut la nostra Pàtria.»

«Per regenerarnos fan nosa els homos que mos han degenerat.»

UN DE LA MASSA NEUTRA.

¿Qué significa aquesta paraula abans no coneguda? Hi havia la de *cacich* aplicada al *quese* arbitrari y despòtich, sense més lley que sa voluntat, d' una tribu ó de reduit territori en las societats sauvatjes d' Africa ó en las incultas d' Assia y Amèrica; pero com á Espanya aqueix nom no existía fins á la calamitosa época lliberal que l' ha creat, tampoch hi havia paraula per expresar lo llamentable estat de cosas que porta 'l mando dels cacichs.

Aqueix estat es la negació de tota llibertat racional, de la justícia, de la moralitat, de la administració, de la observancia de las lleys que deuen cumplirse per el bon govern del país, y per la pau dels pobles. ¿Y es aquest l' estat de Espanya? - Aquest es per desgracia: ben notori á tots, y ningú que miri al voltant seu, desde qualsevol punt que s' estigui ó 's colouqui, deixa de veureu. Tots heu plañan y ningú ho remedia. ¿Per qué?

Perque están presos en las xèrxas de la falsa llibertat que proclamáren, y no poden ni volen donar la verdadera els homes sense Deu, els que no 'l tenen en son còr, els que no 'l temen en sa consciència, els que 'l tragueren de sa rahó extraviada y en son lloch hi posáren l' avasallador imperi de sas passions, que no cab se vegi satisfet dins las vallas de la justícia, qu' a rasan per r' pitjar y e carnir el dret dels demés.

Així lo govern de la nació s' ha convertit en escandalosa explotació y desordenat arbitratje dels homes que 's dedican á la política, prenent part en la lluyta de la anomenada representació del país; política lliberal per suposat, que es la que ha de manar, perque la que no es lliberal no mana y va per oposat camí, y de la càrraga de governar y d' anar en aqueixa política s' ha fet un modo de viure, en lo que cada un pren son tall ó tría son districte y 's constituheix en cacich baix la protecció y d' acort ab lo ministeri respectiu.

Fet lo tal, senador ó diputat *ministerial*, desde aquell lloch ja no 's nombra magistrat, jutje, agutzil, peató ni cap empleat ni dependent del Estad, del govern civil de la provincia, ni alcalde de cap poble que valgui dos cèntims, que no sía 'l designat per lo señor cacich, lo qual, es clar, se serveix per tot dels dependents que escull en los pobles y son altres tants *caciquets* de més mala rèl. Després ja no hi ha cuestió, plet, negoci, assumpto ni incident en que hi tengan qualque cosa que veure las autoritats, grans ó petites, directa ó indirectament, en que no s' emplehin tots los ressorts oficials pera que 's resolgui segons el gust dels tirans que l' ajudan, devant qual forsa es lo natural que sucumbescan la rahó y la justícia.

Lo sens nombre de abusos, violencias, atropells é injustícias que aixó du á cap es la irremediable consecuenca de tal sistema, contra 'l que se subleva lo rècte pensar y sentir de tots els homes de bé.

Gemega 'l país baix semblant tiranía: arriban las eleccions de sos representants en las Corts y en los municipis, y aquí es de veure la forsa, las sugestions y las bastardias posades en acció per cacichs y caciquets, á impulsos del Govern y ab la gran ventatja que sa posició 'ls dona, pera que 'l resultat no sia la liberació d' aquesta esclavitut, sino la reclamació dels tirans y de sos *seides* per sos representants, y d' aquí que la voluntat dels pobles secuestrada se figuri que es que segueixca la situació llastimosa en que 'ls han posat.

Pero si á pesar de tot, lo sentiment popular arriba á cert punt y es tan gran que no 's pot reprimir ó falsejar y sa expressió triumpfa, llavors, si 's tracta de diputat, se declara grave l' acta baix qualsevol motiu y 's anula, ó no 's dona compte d' ella may més, que dona casi igual resultat, encara que al fi s' aprobi; y si 's tracta d' ajuntaments, hi ha altres medis preparats en la mateixa lley, ab

tota previsió, pera lograr lo fi proposat.

Com l' objecte eminent de la política lliberal de tots los matissos va en lo moral á la descatoizació d' España y en lo material á la explotació del país, y els ajuntaments son el gran mèdi d' influhir en las eleccions de diputats á Corts y provincials, d' aquí que las municipals; pera que 'ls municipis tengan á son devant aquestas ó aquellas personas, en sa virtut, sian d' importancia; y 'l que unas corporacions, que pera 'l bé dels pobles may deurían ser més que netament administrativas, s' empeñin los Governos en ferlas políticas per corrómpreilas y convertirlas en instruments de sos satélits.

Proclaman la independència dels Concells, y ab aquest engany cridan als electors en los pobles pera que s' eligeixcan los seus regidors y 's governin ells mateixos. Pero al mateix temps que 'ls cacíchs y caciquets, baix la protecció dels governats, fan tota casta d' abusos y trapecerías, segurs de la impunitat, pera frustrarho y suposar guanyadas las eleccions, aquells, ó sia 'l Govern, s' ha reservat lo nomenclament dels alcaldes en tots los pobles, fins als petits, de més influència per cada comarca; en los alcaldes té assumidas las facultats dels Ajuntaments, y pera el cas de que un poble triomfi dels seus tirans ab tanta contrarietat, lo Govern nombra l' alcalde per designació del cacích, y ja té en las sevas mans al Ajuntament agafat p' es cap. Y aquí hi vé molt be un *¡risca la libertad!*

(Traduhit de *El Alcance* de Santiago de Galicia.)

CRONICÓ DEL MES DE NOVENBRE

Día 17.—Les grans plujes caygudes el día abans havían inflat els torrens de la Riera, Gròs y de Couanegra, y sortint de mare els dos derrers inundaren el *Pont d' Inca*, y feren maig per l' Horta, per la Soledat y per Molinar. Valga que no hi hagué desgracies personals.

—Un jove de Binissalem, pegá puñalades á s' enamorada.

—Dins els termes de Petra y Manacor ploquè fort, tota la setmana, haventhi molts de camps negats. El ferro-carril quedá interceptat. Un llamp pegá á la Casa de la Vila de Petra, espeñant el rellotge de sa torre.

Día 18.—La Diputació provincial, aprová la denegació de fondus solicitada per la C. P. de Monuments, per restaurar una part del Claustre de S. Francesch, en rahó de que toca á l' Estat conservar aquest Monument nacional.

—En el Col·legi Mèdich farmacèutich, el Sociy don F. Sanxo, llegí una Memòria sobre *Higiene de l' educació*, á Mallorca. Una setmana abans, D. M. Berga ja n' havia llegida un' altre sobre *farines y s' adulteració que sofreix aquest aliment*.

¡Bons temas y ben desenvolats!

—A s' Albufera d' Alcudia rebentá sa caldera d' una máquina, matant al fognista (a. c. s.) y ferint alguns operaris.

Día 19.—A Lloseta morí un homo negat dins una cisterna. (a. c. s.)

—A Son Fortuny d' Andraig hey pegá un llamp, arruinant teulades y parets.

—Naufragá un barco grech devant Andraig, y sa tripulació, dins un bot, arribá al seu port.

Día 20.—En el prat de son San-Juan, y de Son Suñer, hey havia de 500 á 600 corterades inundades.

Día 21.—Arribá una remesa de moneda falsa; desde Barcelona, que fo descuberta y secuestrada.

—L' Ajuntament de Palma acordá demanar al Govern que no s' en dugan d' aquí els documents històrichs que foren dels Convents.

Día 22.—Arribaren més repatriats, de Cuba.

—Havían començat á derribar l' illeta de cases del costat de Sta. Creu.

Día 23.—L' Excm. Diputació Provincial, fé celebrar un ofici de difants, en l' Iglesia del Sant Hospital, per sufragi de les víctimes de l' explosió del polvorí; passatdemá farà 3 anys. Deu los haja perdonats.

—Arribá el nou Governador de Balears, Sr. D. Roman Laá. Benvingut sia per bé de la nostra malanada provincia.

◊ F. ◊

ENVINAGRAT Y RONXETES

Regeneració.—Fa vuit dies que ja s' havian despatxat 10.000 billets de sa *Rifa de Nadal*, que suposan un milló de duros sortits voluntariament de ses bosses dels jugadors espanyols. ¡Y diuen que no tenim doblés!

—L' Alcaldia de Palma, desde Abril ensá, ha imposades més de 300 multes en castig de faltes comeses p' els vecins de Palma; y axò que ses Ordonances Municipals son sa derrera pussa que los pica á n' els señors encarregats de de ferles cumplir. Bé es vé que amb s' empeño d' una cosina d' un onclo d' un didot de cualsevol Tinent de Batle es facil de perdonar una multa imposada amb tota justícia.

—En el Teatro-Circo de s' Hort del Rey (cual renda diuen que s' aplica á servicis del Clero de *Palacio*), segueixen representanthí *xarzuels* inmorals; y cèrts diais despreocupats alaban furiosament á una còmica del gènero *chico*....

Y, en vista de tot axò y de molt més que no deim, *El Ancora* troba que els *síntomes de regeneració* de sa nostra Patria no poden ser més clars ni més autèntichs.

Noñros..... opinam com ella.

GLOSA Y PROSA

D' EN BARTOMEU FERRÁ

Primer aplech — RELIGIOSES, prèu 0'75 ptas.

Segon » — COSES NOSTRES » 0'75 »

Tercer » — FLORS Y FULLES » 0'75 »

Els suscritors á MALLORCA DOMINICAL, reben gratis aquest derrer.

En preparació BROTOS D' ORTIGA, y ENDOLADAS.

Del mateix autor

MEMORIA sobre el *Concepto del Cementerio católico* con un apéndice sobre los cementerios de Palma y el plano colorido del Ensanche aprobado por el Ayuntamiento de esta ciudad en 31 Enero de 1890.—una pesseta.

ADMINISTRACIÓN: — Campana 2

Imp. de las hijas de Colomar.